

NATURALITZAR L'EXTREMA DRETA: UN RISC PER ALS CONSERVADORS

CAROLINE DE GRUYTER

Corresponsal d'afers europeus i columnista del diari holandès NRC. Columnista per al *Foreign Policy* i *EUobserver**

Molts europeus s'inquieten avui sobre allò que anomenen «l'auge de l'extrema dreta» a Europa, com si el seu èxit electoral fos algun tipus de fenomen de la natura i no el que realment és, el resultat d'accions concretes. L'extrema dreta sol aparèixer quan el centredreta comença a competir amb ella, quan es desplaça cap a la dreta i imita les seves consignes extremistes. Si el centredreta es nega a cooperar amb l'extrema dreta i es manté en el centre polític, poques vegades l'extrema dreta puja per damunt d'un llindar d'un terç del vot, aproximadament.

Cap partit europeu coneix tan bé aquest mecanisme com el centredreta democristià de la Unió Social Cristiana (CSU) de Baviera, al sud d'Alemanya. El 2018, la CSU va començar a desplaçar-se cap a la dreta per recuperar els votants que havia perdut davant d'Alternativa per a Alemanya (AfD) i vèncer en el seu propi terreny. Horst Seehofer, aleshores ministre de l'Interior d'Alemanya i membre destacat de la CSU, va canviar el nom de *Bundesinnenministerium* (Ministeri de l'Interior) pel de *Heimatministerium* (Ministeri de la Pàtria).

Aquells dies l'equip de Seehofer estava format per sis homes encorbatats i cap dona, i van ser ells qui el van ajudar a fer un gir brusc cap a la dreta, especialment en temes d'immigració. Van redactar esbo-

rranys per al pla inconstitucional de Seehofer d'introduir creus cristianes a les aules, com a «símbol fonamental de la identitat i el mode de vida bavarès», van pressionar en contra de les sancions europees contra Rússia i li van organitzar trobades amb el

primer ministre hongarès, Viktor Orbán. El resultat d'aquesta estratègia fou un creixement encara més ràpid de l'AfD, i una concentració de la pròpia CSU, raó per la qual només divuit mesos després, Seehofer tornaria a girar 180°, i també ho faria el líder de la CSU, Markus Söder, aleshores primer ministre de Baviera. Quan la CSU va tornar al centre polític l'AfD va començar a caure a les enquestes.

El 2019, d'un dia per l'altre, Seehofer va deixar de parlar amb duresa sobre els immigrants en els seus discursos. Com a president de les reunions europees de ministres de l'Interior, durant la presidència

alemanya del Consell de la UE, es va esforçar per negociar una política europea d'asil i migració que funcionés millor, i que inclogués canals d'immigració legal i altres aspectes essencials que solia passar per alt. També va començar a parlar sobre la importància de la diversitat en els càrrecs públics i va deixar d'afirmar que l'islam no pertany a Alemanya. El líder del partit, Markus Söder, va tenir un canvi d'actitud similar. Va donar suport obertament a les propostes del Govern federal d'un ampli paquet europeu de suport per la COVID-19 finançat per euro-

L'extrema dreta sol aparèixer quan el centredreta comença a competir amb ella, quan es desplaça cap a la dreta i imita les seves consignes extremistes

* Aquest article és una versió adaptada d'una columna publicada a *EUobserver* el 2019.

bons i va elogiar l'economia verda i els drets de les dones. Ambdós van abandonar l'hàbit de ridiculitzar el Govern federal de Berlín i les institucions europees de Brussel·les. Per què? Què els va fer tornar al centre polític?

La resposta va arribar a principis de l'estiu de 2020, quan el secretari general de la CSU, Markus Blume, va concedir una entrevista al setmanari *Die Zeit*¹. Encara avui, les paraules de Blume continuen sent molt rellevants per a tots aquells que intenten entendre com creixen els partits de l'extrema dreta. Mariam Lau, l'entrevistadora del setmanari alemany, li va preguntar per què la CSU s'havia mogut brusquement cap a la dreta per tornar després, de sobte, al centre. Blume li va respondre amb calma que podia imaginar la seva confusió, atès que la CSU havia estat efectivament zigzaguejant. Semblava que hi havia dues CSU, una just després de la crisi migratòria de 2015-2016 i l'altra després de 2019.

El primer partit –la vella CSU– copiava gairebé tot el que feia l'AfD, rival radical per la dreta de la CSU en aquell moment a Baviera. Posteriorment, el segon partit –la nova CSU– havia esdevingut molt més raonable i moderat, havia deixat d'imitar l'AfD i se n'havia distanciat. La raó d'aquest gir va ser simple, i Blume ho va expressar de la manera següent: «*Du kannst ein Stinktier nicht überstinken*», que senzillament vol dir que «no es pot empestar una mofeta».

Si bé molts polítics preferirien mossegar-se la llengua abans d'admetre algun tipus d'error, la sortida de Blume va ser original i instructiva, i va explicar com, després de

la crisi migratòria, la CSU ho havia provat tot, literalment, per mantenir a ratlla l'AfD. En primer lloc, havia intentat ignorar l'AfD, quelcom que no va funcionar atès que aquest partit té els seus propis canals de comunicació i arriba a molta gent amb les seves provocacions i polarització política constants. Durant la crisi migratòria de 2015, la màquina de propaganda de l'AfD funcionava a tota màquina. La segona estratègia, la d'imitar l'AfD, o fins i tot avançar-la per la dreta, tampoc no va funcionar.

En aquest cas –explicava Blume– els polítics d'extrema dreta simplement es desplacen encara més cap a la dreta, fet que va portar a la CSU seguir-li la pista inexorablement. Així és com els partits clàssics de la dreta converteixen lentament les idees de l'extrema dreta –un moviment polític amb tendències antidemocràtiques– en *mainstream*. Abans que te n'adonis, assenyala Blume, «acabes sent arrossegat al costat fosc».

Val la pena repassar el trajecte dut a terme per la CSU alemanya, perquè incorpora un missatge útil pels conservadors de la resta del continent, especialment pels republicans a França, el Partit per la Llibertat i la Democràcia (VVD) en

els Països baixos, el Partit Popular Austríac (ÖVP), els *toris* britànics i altres partits de centredreta europeus que han alimentat a l'extrema dreta els darrers anys, i que ara es troben damnificats en el procés. El mateix li va passar al Partit Republicà dels Estats Units; durant anys va posar la catifa vermella a moviments d'extrema dreta com el Tea Party, fins que aquests el van acabar devorant. Des que Donald Trump va assumir el lideratge del Partit Republicà, aquest ha deixat pràcticament d'existir i ha passat a

No es pot entendre la història europea sense estudiar els partits conservadors moderats, atès que la seva manera de reaccionar al canvi determina (...) si una democràcia sobreviurà o no

1. Vegeu Markus Blume, «Du kannst ein Stinktier nicht überstinken», *Zeit Online*, n. 24 (3 de juny de 2020).

ser una simple eina de la màquina de propaganda trumpista. Al Regne Unit, el Partit Conservador sembla anar pel mateix camí d'intentar empestar –per utilitzar la terminologia de Blume– l'UKIP i el Partit del Brexit; a Europa hi ha més partits conservadors que, de moment, han optat per aquesta via, fet pel qual el seu futur podria ser, en última instància, similar.

En el seu llibre *Conservative Parties and the Birth of Democracy* (Cambridge University Press, 2017), Daniel Ziblatt, politòleg de Harvard, escriu que no es pot entendre la història europea sense estudiar els partits conservadors moderats, atès que la seva manera de reaccionar al canvi determina en bona part si una democràcia sobreviurà o no. A principis de la dècada dels anys trenta –escriu Ziblatt–, el centredreta alemany va cometre un error de càlcul fatal en fer un gir abrupte cap a la dreta, provant de forjar aliances amb Hitler i els nazis. Acabarien sent engolits per ells.

Aquesta és la raó per la qual Söder i Seehofer van tornar finalment al centre polític, on se solen trobar la majoria dels votants; en cas contrari, ja no hi hauria cap partit. La CSU va començar a promoure novament punts de vista moderats sobre la immigració, els estrangers i Europa i, principalment,

va començar a contradir l'AfD en temes clau. El retorn al centre va donar els seus fruits. L'estiu de 2020, el partit CDU-CSU liderava les enquestes amb gairebé un 40%, mentre que l'AfD de Baviera perdia pràcticament la meitat dels seus suports. Com era l'únic partit que advocava per posicions molt radicals, els votants van començar a veure'ls com el que realment eren: un partit d'extrema dreta.

Novament, la CSU ha tornat a girar cap a la dreta. I el mateix han fet diversos partits de centredreta, per exemple, a França, Països Baixos o Àustria. I en la línia del que hem exposat, en aquests països, l'extrema dreta creix en detriment del centredreta. No obstant això, a Espanya, on el partit de centredreta ha descartat la cooperació amb l'extrema dreta de VOX, aquesta última formació va obtenir menys vots dels que molts esperaven a les eleccions de l'any passat.

Les decisions de la CSU el 2019 van ser, per consegüent, oportunes i intel·ligents, i tant de bo altres partits de centredreta europeus demostrassin la mateixa lucidesa.

